

Baukje Prins (2004) Voorbij de onschuld. Het debat over integratie in Nederland. Amsterdam: Van Genneep.

Het al te vriendelijke integratiebeleid heeft niets dan ellende teweeggebracht. Een harde aanpak is nodig om een einde te maken aan het multiculturele drama dat zich in ons land en met name in achterstandswijken voltrekt. Dit is de kern van een vertoog dat Baukje Prins aanduidt als het 'nieuw realisme'. Veel mensen zullen het nieuw realisme associëren met Paul Scheffer of Pim Fortuyn – twee opinieleiders die befaamd zijn geworden door hun ferme uitspraken over het immigratie- en integratiebeleid. Interessant genoeg kwam de eerste editie van 'Voorbij de Onschuld' uit in 2000. In deze nieuwe editie laat Prins zien dat het doorbreken van taboes al gebruikelijk was in de jaren tachtig en sinds het verschijnen van de eerste editie tot norm is verheven. Het is niet zo gemakkelijk om deze editie te recenseren, omdat de auteur zelf een draai van minstens negentig graden maakt. De Baukje Prins van de eerste vijf hoofdstukken is een heel andere dan die van de laatste twee, nieuwe hoofdstukken.

In het eerste deel stelt Prins dat realisten zich afzetten tegen idealisten. Anders dan de realisten zijn idealisten voorzichtig met hun taalgebruik. Ze houden rekening met wat Prins aanduidt als performatieve effecten: ze zijn bang dat harde uitspraken kwetsbare groepen verder marginaliseren. Prins sluit zich aan bij deze opvatting en wil het opnemen voor de idealisten. Gelukkig doet ze dat alleen tussen de regels door en is ze vaker analytisch dan kritisch. Prins identificeert nauwkeurig de kenmerken van het nieuw realisme. Daarna mengt ze zich zelf in de discussie en kaart ze op een scherpe

en betrokken wijze een aantal dilemma's aan. Het belangrijkste dilemma is ongetwijfeld dat verschillen erkend moeten worden, maar tegelijkertijd geen rol mogen spelen. Prins' reactie op dit dilemma – een pleidooi voor de abnormalisering van relaties door de deconstructie van dualismes (zwart-wit, allochtoon-autochtoon, enzovoorts) – is niet origineel en wordt nauwelijks uitgewerkt, maar dat doet verder weinig af aan de analyse die eraan voorafging.

Het tweede deel van het boek is meer politiek-filosofisch van aard. Ik vond dit deel minder interessant dan het eerste. Prins probeert aan te tonen dat zij een andere opvatting heeft over liberalisme, feminisme en de Verlichting dan Hirsu Ali, maar uiteindelijk komt het erop neer dat Prins denkt dat vrouwen met een hoofddoek best gelukkig kunnen zijn, terwijl Hirsu Ali van mening is dat ze hoe dan ook onderdrukt worden. Prins heeft weliswaar kritiek op Hirsu Ali, maar zoekt in dit deel van het boek ook toenadering tot de nieuw realisten. Anders dan ze in het eerste hoofdstuk belooft, gaat Prins opeens zo nu en dan uithalen naar 'politiek correctheid' – een wat flauwe truc voor iemand die zo veel weet van retoriek. Tegelijkertijd is het ook wel interessant om te zien dat Prins een draai maakt. Opeens vindt ze wel dat alles gezegd moet kunnen worden. Beoordeelde Prins eerder vertogen op hun performatieve effecten, nu is het criterium blijkbaar dat woorden gebruikt moeten worden om de (gewenste) realiteit zo nauwkeurig mogelijk weer te geven. Ziehier een performatief effect van het integratiedebat van de afgelopen vier jaar: de auteur die zelf zo scherp de nadelen van het realisme in kaart bracht, neemt nu sommige elementen uit dit vertoog over. Dit boek was overtuigender geweest als Prins voortdurend dezelfde positie had verdedigd. Dan had ze ofwel haar visie op de waarden van de Verlichting kunnen uitwerken ofwel duidelijk kunnen aangeven welke negatieve performatieve effecten door het realisme worden gegenereerd. Nu doet ze van allebei een beetje, misschien ook omdat ze er simpelweg niet aan toe is gekomen om snel het hele boek te herschrijven. Ondanks deze gebreken is het boek dat er nu ligt de moeite meer dan waard. Het is zelfs de vraag of een overtuigend en consistent verhaal wel op zijn plaats zou zijn geweest. De auteur twijfelt en worstelt. Ze laat dat op veel plekken in het boek op een mooie manier zien. Het boek is zo even grillig, fascinerend en belangwekkend als het integratiedebat zelf.

JUSTUS UITERMARK

